

РЕЦЕНЗІЇ

Шевченко Л.І., д. філол. н.

**УНІВЕРСИТЕТСЬКА ЛІНГВОДИДАКТИКА В
АКТУАЛЬНИХ ДОСЛІДНИЦЬКИХ ПАРАДИГМАХ
(рецензія на посібник Н.В. Слухай "Суггестия и
коммуникация: лингвистическое программирование
поведения человека. – К.: Издательско-полиграфический центр
"Киевский университет", 2012. – 319 с.")**

Жанр посібника, попри безумовну масовість в університетській дидактиці, насправді є складним і результативним, тільки якщо автор має і оригінальну концепцію викладання дисципліни, і ґрунтовні знання з фаху, і досвід роботи в обраній спеціальності. Особливо, коли йдеться про посібник не з фундаментальної дисципліни, а нове в науковій дидактиці знання й авторське бачення проблеми.

Названі аспекти лінгводидактики обговорюються у зв'язку не з кожним виданням, але важливо і перспективно, що є причина зупинитися на таких аспектах сьогодні, коли в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка побачив світ посібник професора Н.В. Слухай "Суггестия и коммуникация: лингвистическое программирование поведения человека" (2012 р.).

Адресований широкому гуманітарному колу дослідників – філологам, психологам, педагогам, культурологам, фахівцям у галузі теорії та практики мас-медійної комунікації, медикам, – насправді має зацікавити фахівців, які працюють у сфері галузевої медицини, зокрема психіатрії, державного управління, менеджменту та ін. Адже в усіх названих і неназваних сферах суспільної комунікації спостерігаємо вербальний і невербальний сугестивний вплив на поведінку людини і певних соціальних груп. У цій адресності широкому читачеві, який здатний розмежовувати спонтанну і вмотивовану, прогнозовану чи змодельовану поведінку людини, в аргументованому поясненні історії, різних методів і сучасних підходів до сугестивного впливу полягає нестандартність й актуальність рецензованої книги.

Посібник Н.В. Слухай має чітку і логічну структуру, яка ідеально корелюється з університетськими критеріями до науково-навчальних видань такого типу – текстовому викладу проблем курсу передують модульна програма навчальної дисципліни "Суггестивная лингвистика: лингвистическое программирование поведения человека" (зауважимо на доцільності введення цієї дисципліни для підготовки магістрів-русистів, які завершують цикл філологічного навчання у класичному університеті, на точно визначеному обсязі аудиторного й позааудиторного часу – 51 лекційна година, 10 годин самостійної роботи, 5 годин передбачено на виконання контрольних робіт, 8 годин – на консультації та 1 годину – на залік).

Досвідчений університетський професор подає модульну програму в повному обсязі, з визначеними в такому випадку метою, предметом навчальної дисципліни, її місцем у структурно-логічній схемі спеціальності, формами поточного і модульного контролю. А отже, магістранти усвідомлено підходять до розуміння ідей та матеріалу, з яким працюватимуть протягом семестру, тобто "проблем історії та сучасного стану теорії сугесії та комунікації; пошуку сфер суггестивного впливу на поведінку людини; реєстра патогенних і терапевтичних текстів у діапазоні медичних, релігійних, художніх, педагогічних, рекламних, політичних, включаючи віртуальні" [с. 3].

Автор відповідно формує установку й на самостійне, пошукове виконання дослідницької роботи, спрямованої на "ідентифікацію, аналіз, сприйняття терапевтичних текстів і захист людини від впливу патогенних текстів" [с. 3]. Без такого локусу пізнання матеріалу, без практичного заглиблення у проблему, без намагання спробувати на дотик думки, пера і змодельованої ситуації вирішити запропоновану лектором ситуацію, очевидно, курс залишався би цікавою, проблемною, але дещо абстрактною теорією. Н.В. Слухай, на нашу думку, коректно розв'язує організаційно-дидактичне питання – студенти мають можливість апробувати свої здібності, узгодити теоретичні знання з творчим вирішенням нестандартних і певною мірою нетипових задач.

Заявлена установка на практичне застосування знання підтримується навчальним планом із трьома модульними роботами, а в посібнику – додатками: Додатком 1 ("Содержание и структура программы учебной дисциплины "Лингвистическое программирование поведения человека"), Додатком 3 ("Образцы терапевтических метафор, предложенных студентами"), Додатком 4 ("Тексты произведений для анализа в теме 9").

Окремо наголосимо на Додатку 2 ("Краткий словарь терминов, используемых в курсе "Лингвистическое программирование поведения человека"), який ніткою Аріадни понятійно, і врешті концептуально, з'єднує різноаспектний авторський виклад матеріалу та дає можливість читачеві визначити смислові центри посібника. Зауважимо, в лінгвістичній дидактиці посібники з термінологічними ключами до матеріалу зустрічаються, на жаль, нечасто. І в цьому знову ж таки бачимо позитиви рецензованої книги.

До рівня кваліфікації та професорського такту Н.В. Слухай відносимо й зауваження щодо авторського внеску в матеріал посібника: "Реферативними в даному посібнику є теми 2, 3, 10, 11, 12, 16. Результати досліджень автора посібника викладені в темах 1, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 14, 15, 17, 18" [с. 4]. Чи багато таких уточнень-пояснень зустрічаємо ми в сучасній лінгводидактиці, й не тільки в ній?

Відповідно до структури курсу й відповідної модульної програми текст навчальної книги складається з трьох розділів, традиційних вступу і висновків, а також бібліографії з проблем програмування поведінки людини. Н.В. Слухай не шукає нових чи уточнюючих номінацій для трьох основних розділів тексту книги – лаконічно, і навіть дещо аскетично, всі вони мають назву "Содержание тем, тексты лекций, контрольные вопросы, контрольные задания, литература". Розрізнявальним компонентом кожної з номінацій є віднесеність до послідовності модулів – 1, 2, 3.

Як вже сказано, логічність структури матеріалу і викладу є основною рисою цієї книги. А отже, схема послідовностей змістових, тематичних, для контролю над практично виконаними завданнями й літературою, що висвітлює конкретну

проблематику, присутня в усіх розділах і, таким чином, об'єднує методологічно різні структурно-змістові частини посібника.

Важливо, що перший розділ посібника включає матеріал про історичний розвиток сугестивного впливу на людину. Так, теми 1-3 – це аналіз історичних форм програмування поведінки людини в аспектах загальної постановки питання та еволюції різних виявів сугестії. Н.В. Слухай аналізує природу сакрального у філософському, психологічному й ритуально-культурологічному дискурсах, розглядаючи ресурси сакрального у вербальних і невербальних практиках стародавнього світу. Покликання на Стародавній Єгипет, Індію, Китай, Месопотамію, Африку, Грецію, Рим, а також шаманів Північної Європи, слов'янські та християнські практики – спектр виявів сакрального, до якого звернена увага університетського професора.

Не описово, а з покликаннями на ідеї Е. Дюркгейма, В. Шкловського та ін. автор дає "ключі" для теоретичного знання про сакральне та аналізує його функціональну природу в реалізації естетичного. Більше того, аналітичний виклад позначений енциклопедичною рефлексією, що "провокує" бажання знайти першоджерела інформації, поглибити її, створити власне аргументоване уявлення про сутність названих мовознавцем явищ. Зокрема, уточнити й розрізнити кінестетичні особливості комунікативних форм програмування поведінки людини, коли йдеться про дервішів, негритянські ритуальні танці, болгарське коло, російський хоровод чи український гопак та ін. Чи кольорову мотивацію ППЛ в різних культурах, її еволюційну змінність, соціальну зумовленість. Для допитливого студента (і не тільки) своєрідним тригером для інтелектуального пошуку є вказівка на атрибутику священних дій, монашеські практики впливу на особистість і багато іншого. Зрозуміло, вербальний вплив, розглянутий у такому широкому контексті, подається найбільш детально і переконливо.

Рецензент переконаний, що історія питання завжди і безумовно має бути вихідним контекстом для постановки сучасних питань. Саме так будується виклад у книзі Н.В. Слухай: "Застосування ППЛ посідає сьогодні вагоме місце

у сфері політики. Конструюванням і підтриманням образу того чи іншого політика, створенням клімату суспільного осуду чи схваленням конкретних політичних програм і акцій, залякуванням мас та організацією актів громадянської непокори займаються політики і політологи, піар-менеджери та іміджмейкери, спічрайтери, спіндоктори та ін." [с. 21].

Наголосимо, в сучасній університетській освіті (з логічним наголосом на сучасній) вихід знання в реальне життя має бути і прогнозованим, і підтриманим вихованими фаховими здібностями. Посібник враховує названий підхід, а отже, корелює з потребами сьогодення.

Університетський магістр, і це очевидно, є людиною допитливою та достатньо поінформованою. Розуміючи це, Н.В. Слухай вибудовує змістові антиномії, що дозволяють чітко структурувати матеріал, поєднати вже знане з новим. Якщо Тема 6. Модулю 2. формується як "Терапевтические тексты. Терапевтические метафоры", то змістове протиставлення виявлено в Темі 7. цього ж модулю "Патогенные тексты. Игры как цепочки скрытых аналоговых трансакций и их лингвистическое обеспечение".

Цікавість і безумовну симпатію викликає також Тема 9. Модулю 2., присвячена сугестії в художньому тексті – давня, ґрунтовно опрацьована проблематика Н.В. Слухай, що репрезентована нею в численних, відомих науковому читачеві працях.

Модуль 3. рецензованої книги є найбільш синкретичним. Автор звертається до різних виявів, форм і можливостей сугестії в сучасному житті, тобто сугестопедії, спортивній та рекламній сугестії, маніпулятивному потенціалу політичної та комерційної сугестії, особливостям інтернет-сугестії. Окремо, і що особливо важливо, акцентується увага на контрсугестії як необхідності людини зберегти свою сутність.

Широкі покликання на дослідників проблеми (від Б.Ф. Поршнева та П. Жане – до К. Бредемайєра та В.Ю. Андрєєвої), власний аналітичний досвід дозволяють зробити авторові висновок: "...сугестія та її результат – програмування поведінки – це складне явище, пов'язане зі

специфікою позиціонування самого феномена Людини – або в системі його складних стосунків із самим собою та іншими людьми, або у факті його участі у процесах інформаційного обміну у Всесвіт. Це явище включає як основні складники – медичний, філософсько-культурологічний, психологічний та лінгвістичний. Останній належить до числа найменш вивчених, тому сугестивна лінгвістика позиціонується як один із пріоритетних напрямків сучасного мовознавства" [с. 281]. І з такою висновковою тезою автора, який так коректно, з університетським розумінням специфіки проблеми та аудиторії, де проблема обговорюватиметься, підійшов до її розв'язання, не можна не погодитися. У наших студентів з'явилася щаслива можливість познайомитися зі справді новою, нестандартною і потрібною книгою з сучасної лінгводидактики.